

recenze

H. L. Edlin:

THE TREE KEY

(Klíč k určování dřevin), Frederick Warne Publ. Ltd, London 1978; 280 stran, množství barevných kreseb a foto, jmenný rejstřík.

Herbert Leeson Edlin, dlouholetý publikační redaktor britské Lesnické komise v Londýně, je autorem kapesní publikace, která v pěkné úpravě doplňuje řadu knih, které již dříve napsal. Kniha, jako praktická příručka, vychází v druhém vydání již rok po jeho smrti, s pomocí jeho manželky, která mu byla vždy v přípravě publikací obětavou pomocnicí a již také tuto poslední knihu věnuje.

V Lesnické práci 8 z roku 1973 byla V. Štrychem recenzována Edlinova předchozí publikace *Man and Plants* (Člověk a rostliny), vydaná v Londýně v roce 1967. V ní byly stanoveny moderní zásady lesníka, který své zkušenosti posbíral při svém pobytu v mnoha částech světa a který dokázal vidět daleko dopředu. Ani tato dendrologická příručka se nevymyká důležitosti poznání zásad moderní ochrany životního prostředí, tolik ohroženého činností člověka, i když by se zdálo, že je jen výčetem dendrologických znaků. Popsáno a na estetických barevných kresbách znázorněno je 77 rodů s 235 druhy dřevin, které jsou a mohou být z lesnického hlediska víceúčelového pěstování důležité ve světovém měřítku, kromě dřevin vyloženě tropických, jimž by musila být věnována samostatná publikace.

H. L. Edlinovi se dostalo lesnického vzdělání v Manchesteru, Edinburhu a Oxfordu, pracoval i na kaučukové plantáži v Malajsii, později v praktické lesní službě v Anglii v New Forest, stal se předsedou Jihovýchodního oddělení Královské lesnické společnosti, ale největší část svého života strávil ve spojení s britskými státními lesy, 30 let s britskou Lesnickou komisí. Jeho publikace byly vždy provázeny výbornými fotografiemi jeho blízkého spolupracovníka M. Nimmo, tentokrát se jím stal ilustrátor Ian Garrard.

Příručka je určena nejen odborníkům, ale i těm, kteří nemají odborné lesnické vzdělání, přesto mají k dendrologii a přírodě vztah. Proto je úvodní část publikace věnována základnímu vysvětlení pojmů, klasifikaci a funkci stromu. Klíč k určování rozděljuje Edlin podle listů, větvíček, kůry, dřeva, květů, semen, semenáček a uzavírá jej charakterizováním vzhledu stromu v krajině. Výrazné, nenásilné barevné kresby jsou k této stati výborným doplňkem. Vlastní klíč popisu jednotlivých dřevin globálně tvoří obsah tří čtvrtin knihy v trvanlivé omyvatelné obálce tak, aby příručku bylo možno kdykoliv vzít s sebou do kapsy při cestě do přírody. První a převážná část je věnována popisu listnáčů, vrhami počínaje. Následují topoly, včetně hlavních hybridů s běžnými anglickými názvy a jejich latinským jménem v textu, ořešáky, břízy, olše, habry, lisky, buky,

kaštanovníky, mnoho dubů, jilmy, moruše, magnoliovitě, vavřínovitě, platany, hlohy, mnoho růžokvrtých, včetně známých ovocných stromů, vikvovitě, pajasán, zimostráz, škumpa, cesmína, brsleny, javorovitě, maďál, řešetlák, lípy, tamaryšek, eukalypty, dřín, jasan, oliva, katalpa, bez, hlavní palmovitě. Stať jehličnatých začíná tis, pokračuje blahovičnik, borovice podle počtu jehlic ve svazečcích, cedry, modřiny, smrky, jichž je na obrázku uvedeno k rozlišení osm, tsugy, douglasky, jedle v pěti základních znázorněních, sekvojovitě, cypřišovitě. Tuto stať uzavírá ginkgo, úplný závěr tvoří 96 malých výrazných barevných fotografií k poznání hlavních stromů podle živé spodní partie kmene a kombinovaný rejstřík anglických a latinských názvů uvedených dřevin.

Snad se čtenáři bude zdát, že popsané dřeviny se nejvíce vztahují k těm, které rostou na britských ostrovech a na severoamerickém kontinentě. Vyplývá to samozřejmě z okruhu činnosti autora, je to však zdání, protože všechny dřeviny jsou a mohou být důležité pro laika i odborníka v našich středoevropských podmínkách v rámci nutných moderních požadavků udržení lesa při tvorbě a ochraně životního prostředí, tak důležité a nemyslitelné bez stromů.

M. Landa

Hans Behnke

HEGE UND JAGD IM JAHRESLAUF

(Péče o zvěř a lov během roku)

Poměrně útlá knižička s bohatým obsahem, seznamující myslivce s chovatelskými opatřeními v honitbě s drobnou zvěří v jednotlivých měsících během celého roku. Autorovi se podařilo na malém rozsahu uvést řadu informací a podnětů z vlastní bohaté chovatelské praxe a v závěru i zkušenosti z lovu drobné zvěře.

Co je opravdu cenné, že autor přihlíží k poznatkům z etologie zvěře a jejich využití v chovatelské praxi. Uspořádání podle jednotlivých měsíců umožňuje čtenáři plánovat jednotlivé úkoly.

Kniha má rozsah 140 stránek, obsahuje 52 fotografií na křídových přílohách a 51 perokreseb. O tom, že se jako příručka v praxi osvědčila svědčí, že vyšla již ve 3. vydání. Vydavatelem je nakladatelská společnost BLV v Mnichově.

RŠ

terminologie

TERMINOLOGICKÁ HLÍDKA - EKOLOGIE

V čísle 5 loňského ročníku LP byl uveřejněn a zdůvodněn záměr věnovat se na stránkách časopisu názvoslovné problematice. Jako výchozí bod pro několik následujících částí terminologické hlídky uvádíme v tomto čísle poněkud šířeji rozvedené první heslo, nebo lépe řečeno okruh hesel, kterým je termín *ekologie*. Tento termín je zvláště při jeho současné

60: 130 - 131

Lesnická práce 1981

frekvenci chápán velmi intuitivně a široce, protože každý, kdo se s ekologií dostává nějakým způsobem do styku, si o ni vytváří představy, které jsou odrazem jeho vlastní specializace a zkušeností, v jejichž mezích jej také sám používá.

Autorem termínu a pojmu *ekologie* je německý zoolog Ernst Haeckel (Haeckel 1866 — *Generelle Morphologie der Organismen*, Haeckel 1870 — *Haushalt der Natur*). Definoval ji jako disciplínu o vztazích organismů k vnějšímu světu. I když jeho původní definice je formulována natolik široce, že vystihuje i současnou náplň této vědy, omezovala se tehdejší náplň ekologie na studium vztahů jednotlivých organismů k vnějšímu světu, na způsob jejich života a chování, tedy na jevy, které jsou nyní předmětem zkoumání jen části ekologie a nebo přecházejí k jiným disciplínám (bionomie, etologie). Teprve později se náplň ekologie rozšiřovala na studium populací a vzájemných interakcí mezi různými organismy a jejich neživým okolím.

Předmětem ekologie je živá hmota a systémy na různé úrovni organizace od jedince a druhu výše. Především ve vztahu k jedinci či druhu se používá označení *autökologie*, ve vztahu k populaci (díleci populaci) *demeökologie* a na úrovni společenstev (biocenóza) hovoříme o *synekologii* nebo o *cenologii*. Ve vztahu ke krajině, jako integrované soustavě různých společenstev, se používá označení *krajinná ekologie*, *ekologie krajiny* nebo *geoökologie*. Etymologicky snad první označení není nejvhodnější, ovšem je běžně užíváno. Druhé označení je možno chápat jako označení na předmět šetření. Taková spojení jsou zcela běžná, např. ekologie lesa, ekologie luk.

V relaci k systematickému třídění organismů je běžné také spojení rostlinná ekologie (fytoökologie), ekologie živočichů nebo živočišná ekologie (zooökologie), ekologie hub (mykoökologie) či mikrobiální (nikoliv mikrobiologická) ekologie a ve vztahu k člověku mluvíme o humánní ekologii nebo o ekologii člověka.

Ve vztahu k jiným oborům se velmi často dělí ekologie na *ekologii obecnou* (shrnující obecné ekologické zákonitosti) a na *ekologii specializované* — např. zemědělská ekologie, lukařská ekologie (pratoökologie), lesnická ekologie, hydroökologie. Tam, kde se ekologie prolíná s jinými vědními obory nebo speciálními biologickými vědami, nacházíme spojení ekoklimatologie, morfoökologie (ve vztahu k vnějšímu tvaru organismu) nebo fyzioökologie (ve vztahu k pochodům probíhajícím uvnitř organismu).

Termín ekologie se často specifikuje i podle metodického, resp. metodologického přístupu. Běžně se užívá spojení experimentální ekologie jako protiklad „observační“ (pozorovací) ekologie. Při použití kvantitativních nebo matematických metod se specifikuje pojem na kvantitativní ekologii.

Ochranařská praxe zavádí i nový pojem *sozoökologie* — jako ekologie ochrany přírody či (životního) prostředí. Zde jde o upřesnění staršího pojmu sozologie. Přitom je při této příležitosti opět třeba zdůraznit, že ekologie je speciální biologickou vědou a její náplň je užší než biologie.

Ve vztahu k času, především v jeho geologickém slova smyslu, se běžně hovoří o *paleoökologii*, která se zabývá ekologickými jevy v minulých geologických

dobách. Jejím protikladem je *neoökologie*, která zkoumá ekologické jevy v současném geologickém období.

Označení ekologie se v poslední době zcela běžně začíná spojovat i se specifickými „činiteli“ v termíny, jako ekologie těžkých kovů, ekologie pesticidů atd. Opět je třeba uvést, že tato spojení nejsou sice etymologicky nejvhodnější, ale jsou celkem dobře srozumitelná, účelně krátká, a proto není žádoucí se těmto formám spojení bránit.

Vžitá jsou dnes i spojení vztahující se na funkční procesy organismů či cenóz (společenstev) anebo obecně celých ekosystémů. Jako příklad lze uvést spojení: hnízdní ekologie, rozmnožovací či reprodukční ekologie, květní ekologie (termín je nevhodný, bylo by snad vhodnější ekologie kvetení), ekologie opylování, ekologie šíření (diaspor nebo organismů), produkční ekologie atd.

Na tomto „úvodním“ termínu naší hlídky je možno si uvědomit především to, že mnohé termíny i ve vědeckém užívání postrádají přesných definic a jsou více či méně chápány intuitivně, což může být i na úkor srozumitelnosti vyjadřování. Mnohé pojmy se pokud jde o náplň postupem času doplňují nebo dokonce mění. Řada nových termínů je spíše zdůrazněním určitého hlediska či přístupu než označením pro nový pojem. Mnoho termínů spolu velmi úzce souvisí a jejich náplň se překrývá. Tak např. bude-li se někdo zabývat ekologií vymřelých krytolebců, pak bude dosti těžké rozhodnout, zda půjde o předmět zkoumání živočišné ekologie, paleoökologie nebo morfoökologie. Ne termínu ekologie si lze také dobře uvědomit, že mnohá spojení nejsou logicky a jazykově nezávadná, nicméně však často vžitá pro svou praktičnost, např. ekoklima, ekoprogram. Ke tvorně nových spojení vede někdy, bohužel, i snaha vytvořit zdání odbornosti či novosti. V. Samek-Z. Šustek

z lesnické praxe

POZNATKY A ZKUŠENOSTI S POUŽITÍM NAVIJÁKU DNT 4

Na rozvojovém Lesním závodě ve Frýdku-Místku je již po dobu tří let v provozu kolový traktor Zetor 6748, na němž je namontován dvoububnový naviják DNT 4. Lesní závod je v horské oblasti Beskyd, kde 60 % těžných porostů je na prudkých svazích a dříví je z 94 % přibližováno mechanizovaně. Čtyři komplexní čety se SLKT, 4 komplexní čety s lanovkami VLu, lanovka Steyer a 5 odvětvovacích strojů tvoří základní vybavení těžebního střediska. Těmito prostředky lze přiblížit všechno dříví jak z traktorových, tak lanovkových terénů. Zdálo by se proto zbytečným zavádět do provozu další mechanizační prostředky. Při zkouškách navijáku DNT 4 jsme zjistili některé